

Augusta Déjerine Klumpke (15. 10. 1859 – 5. 11. 1927)

MUDr. Tereza Svrčinová, prof. MUDr. Petr Kaňovský, CSc., FEAN
Neurologická klinika LF UP a FN Olomouc

Augusta Déjerine Klumpke byla známá francouzská neuroložka, neuroanatomka, neurovědkyně a bojovnice za ženská práva, která jako první popsala dolní typ parézy brachiálního plexu. Narodila se v San Franciscu v Kalifornii ve Spojených státech do naturalizované americké rodiny. Její otec John Gerard Klumpke (1825–1916; původem z Evropy, pravděpodobně z Anglie nebo Dánska) zbohatnul nákupem a prodejem pozemků na západním pobřeží, kde se s celou rodinou usadil v San Franciscu a stal se významným obchodníkem. Jeho manželka, rodilá Newyorčanka Dorothea Mathilda Tolle (1834–1922), v roce 1866 odcestovala se všemi svými dětmi (tehdy čtyřmi) do Evropy, aby zajistila co nejlepší lékařskou péči pro Augustinu nejstarší sestru, která trpěla poúrazovou osteomyelitidou a artritidou kolenního kloubu. Během jejího pobytu v Evropě se manželství rozpadlo. Dorothea se sice ještě přechodně vrátila k manželovi do Kalifornie, kde porodila další dvě děti, ale v roce 1871 se do Evropy se všemi šesti dětmi vrátila natrvalo; usadila se v blízkosti Ženevského jezera. Všem Klumpkeho dětem se v Evropě dostalo výborného vzdělání, většina z nich se i proslavila. Nejstarší dcera Anna Elizabeth Klumpke, znamenitá portrétistka, byla oceňována na výstavách všude po světě a její díla jsou dnes k vidění například v Metropolitním muzeu v New Yorku, v Národní portrétní galerii ve Washingtonu a galerii Behnhouse v Lübecku v Německu. Dorothea Klumpke Isaack vystudovala na Sorbonně, byla ředitelkou pařížské observatoře a věnovala se astronomii. Mathilda Klumpke byla excelentní klavíristkou, nicméně zemřela v mladém věku na diftérii. Hudbě se věnovala i Julia Klumpke, která byla violonce-

listkou a skladatelkou, složila například poem k příležitosti Mezinárodní exhibice Golden Gate v San Franciscu.

Augusta se narodila jako druhá v pořadí. Část dětství strávila ve Spojených státech, následně s matkou a svými sourozenci odcestovala do Evropy, kde žili nejdříve ve Švýcarsku, posléze zejména v Paříži a v Berlíně. Zpočátku docházela do školy v Canstattu (blízko Stuttgartu), kde se naučila francouzsky. Následně byla s výbornými výsledky doporučena na 'L'Ecole Supérieure de Jeunes Filles' v Lausanne, zde vynikala v oblasti přírodních věd. Po ukončení školy se měla stát učitelkou, ale když se její matka dozvěděla, že je ženám umožněno studovat medicínu v Paříži a Curychu, bylo o Augustině dalším studiu rozhodnuto. Studium medicíny zahájila na Lékařské fakultě na Pařížské univerzitě, zájem v ní vzbudily zejména lekce anatomie Josepha Auguste Forta. Pod jeho vedením prováděla několik anatomických pitev denně, stala se jeho asistentkou. V roce 1880 nastoupila ke klinické praxi do Hôpital de la Charité, kde se seznámila se svým budoucím manželem Josephem Jules Déjerinem (1849–1917), jenž tou dobou kliniku vedl. Vzali se v roce 1888. Společně měli dceru Yvonne Sorrel-Déjerine (1891–1986), která se rovněž stala neuroložkou.

Během studií se Augusta aktivně zapojovala (společně s Blanche Edwardsovou) do boje za ženskou emancipaci a rovnoprávnost. Díky této intenzivní feministické kampani bylo ženám dovoleno studovat, účastnit se praktik a stáží, tento boj rovněž vedl k budování středních dívčích škol. Sama Augusta byla první ženou, již bylo v roce 1883 dovoleno absolvovat ještě za studií stáž ve pařížských nemocnicích. Léta strávila

Obr. 1. Augusta s manželem Josephem Julem Déjerinem

v nemocnici l'Hôtel-Dieu, kde spolupracovala s Empisem nebo Vulpianem (který je spojován s popisem spinální muskulární atrofie). V době, kdy pracovala v této nemocnici, sousedící s katedrálou Notre-Dame, popsala dolní typ parézy brachiálního plexu s poškozením zejména malých svalů ruky, ipsilaterálním Hornerovým syndromem a senzitivním deficitem podél ulnární strany předloktí, dnes eponymně označené jako obrna Klumpke-Déjerinové. Na základě tohoto objevu prováděla ve Vulpianově experimentální patologické laboratoři další vyšetření, kdy porovnávala své vlastní pacienty, nemocné s Erbovým typem parézy plexu a pacienty, u kterých byly popsány poruchy zornicových funkcí. Získané poznatky použila jako základ pro článek, který byl publikován v Revue de Médecine v roce 1885. Rok nato získala za publikaci Godardovu cenu medicínské akademie.

Po skončení školy pracovala jako sekundární lékařka v nemocnici de Lourcine (dnešní Brocova nemocnice), další rok přesídlila za Landouzyem do Tenonovy nemocnice; mimo to pokračovala ve

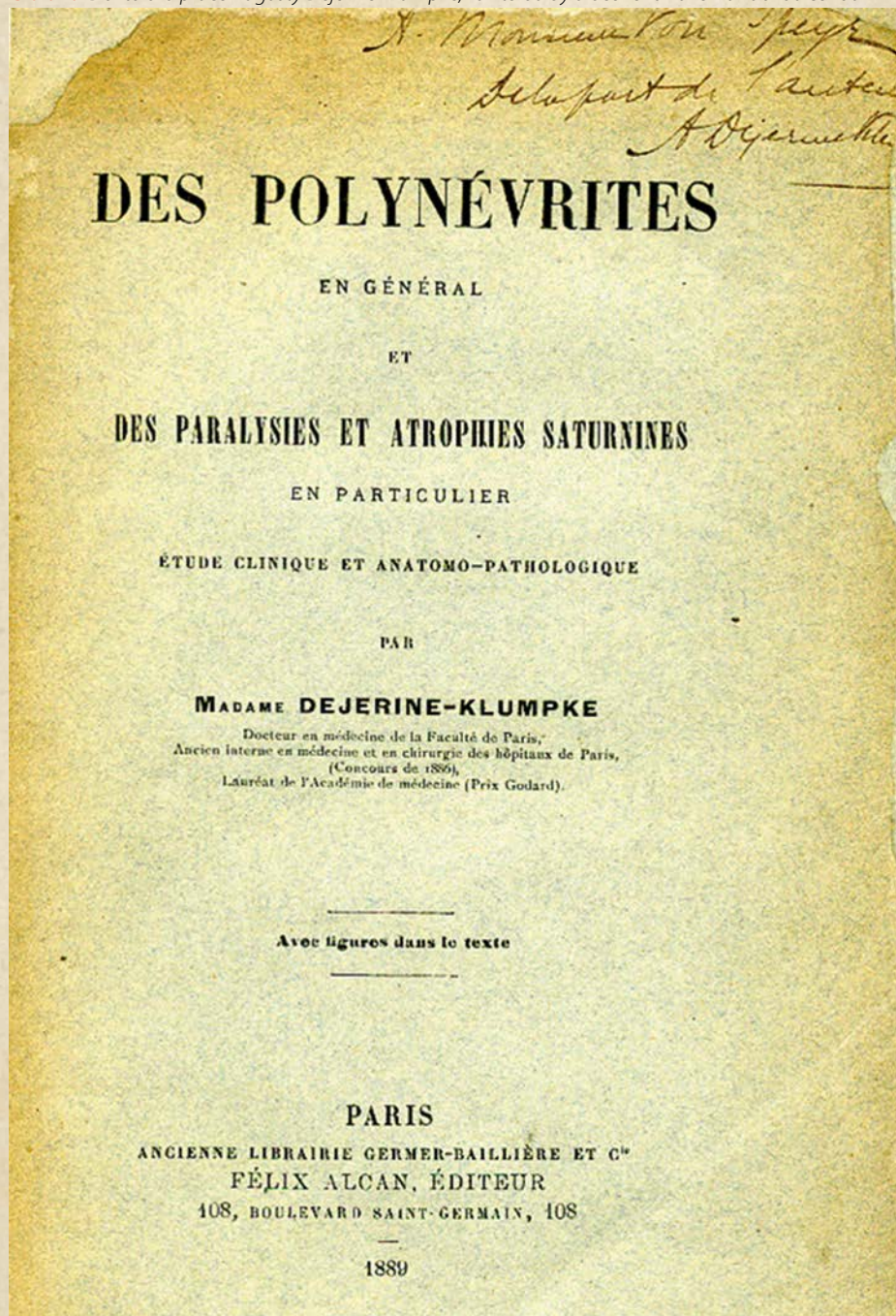
KORESPONDENČNÍ ADRESA AUTORA:

MUDr. Tereza Svrčinová, tereza.svrcinova@fnol.cz

Neurologická klinika LF UP a FN, I. P. Pavlova 6, 779 00 Olomouc

Cit. zkr: Neurol. praxi 2018; 19(3): 229–230

Obr. 2. Doktorská práce Augusty Déjerine-Klumpke, za kterou byla oceněna Lallemandovou cenou

svém vědeckém výzkumu. Zpočátku se zabývala polyneuritidou a parézami, její doktorská práce 'Des polynévrites en général et des paralysies et atrophies saturnines en particulier. Etude clinique et anatomo-pathologique' (O polyneuritidě obecně a o atrofiích a obrnách způsobených zejména otravou olova) byla oceněna stříbrnou medailí na Lékařské fakultě v Paříži a Lallemandovou cenou Francouzské akademie věd v roce 1890.

Většinu své další kariéry již nevěnovala klinické praxi, ale spíše vědeckému bádání v manžellově laboratoři v nemocnici Bicêtre. Oba dva tituly manželé, emancipovaní a v tehdejší době moderně smýšlející vědci byli známí svým nadšením pro vědu, dnes bychom je zřejmě nazvali workoholiky. Jejich vlastní vztah sám Déjerine popisoval jako „*amour cérébral*“. Byli uznávanými neuroanatomy, vydali slavnou klasiku neuroanatomie 'Anatomie des Centres Nerveux' (Anatomie centrálního nervového systému), do které sama Augusta namalovala většinu skic. Kromě toho vydala ještě přes 50 článků, publikovala většinou pod svým jménem, některé práce jsou společným dílem manželů Déjerinových. Během první světové války pracovala v Hôtel des Invalides v Paříži a v nemocnici Salpêtrière, kde se zaměřila na péči o vojáky s poraněním míchy. Spolupracovala zejména na jejich rehabilitaci a za tuto snahu byla odměněna medailí a byla jmenována rytířem čestné legie. Byla rovněž první ženou v pařížské Neurologické společnosti a dokonce se v roce 1914 stala její prezidentkou. Ovdověla v roce 1917 a přežila svého manžela a spolupracovníka o 10 let. Augusta Déjerine Klumpke zemřela 5. listopadu 1927 ve svém bytě na Boulevard Saint-Germain 179 v Paříži na rakovinu prsu.

LITERATURA

1. Balakrishnan, Vijay Shankar. „Augusta Dejerine-Klumpke“ Published: 19 April 2018 The Lancet neurology DOI: [https://doi.org/10.1016/S1474-4422\(18\)30141-8](https://doi.org/10.1016/S1474-4422(18)30141-8).
2. Bogousslavsky J. "The Klumpke family—Memories by Doctor Déjerine, born Augusta Klumpke." European neurology

53.3 (2005): 113–120.

3. Krestel H, Bassetti C, Jagella C. "Augusta Dejerine-Klumpke (1859–1927): Contributions to aphasiology by scientific mobility in the late 19th century." Journal of Neurolinguistics 26.5 (2013): 581–589.

4. Nogueira E, Guimarães A, et al. "Augusta Marie Déjerine-Klumpke: much more than just Déjerine's wife." Arquivos de neuro-psiquiatria 76.2 (2018): 117–119.
5. Riley M, Dejerine J, Dejerine-Klumpke A. Advancing Neurology at the Dawn of the 20th Century. 2017